

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

1. Zakon o elektronskim komunikacijama

1.1. Zaštitnik građana, Saša Janković, podneo je 8. juna nadležnom odboru Skupštine Srbije amandmane na Predlog zakona o elektronskim komunikacijama, kojima se traži da, u skladu sa Ustavom, policija i tajne službe za uvid u podatke o elektronskoj komunikaciji građana prethodno pribave odluku suda. Amandmanima se, takođe, otklanja mogućnost da se zakon tumači na način koji sužava ovlašćenja Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti u obavljanju nadzora nad zakonitošću obrade tih podataka. Šefica poslaničke grupe ZES Nada Kolundžija ocenila je prvi amandman Zaštitnika građana kao nepotreban. Kolundžija je rekla da zakon o elektronskoj komunikaciji ne može da reguliše nadležnosti nekih drugih organa, suda, odnosno BIA. Odbor za saobraćaj i veze Skupštine Srbije odbio je 14. juna amandman. Janković je najavio da će, ako Zakon bude usvojen, zaštitu tražiti od Ustavnog suda Srbije. Jovan Stojić, šef kabineta direktora BIA Saše Vukadinovića, kaže da se donošenjem ovog zakona ništa bitnije neće promeniti, jer službama i policiji ni do sada nije bilo potrebno odobrenje suda za kontrolu ko s kim, kada, koliko i odakle komunicira. „Sve to možemo da radimo na osnovu zakona o BIA, VBA, VOA i policiji. S druge strane, sudska odluka je potrebna kada je u pitanju prisluškivanje,“ rekao je Stojić. Skupština Srbije usvojila je Zakon o elektronskim komunikacijama 29. juna, bez amandmana Zaštitnika građana.

Predlog Zakona o elektronskim komunikacijama, u članu 128. stav 1. predviđa da je svaki telekomunikacioni operator dužan da zadrži podatke koji se odnose na vrstu komunikacije, njen izvor i odredište, početak, trajanje i završetak, identifikaciju korisničke opreme, uključujući i mobilnu korisničku opremu, a radi sprovođenja istrage, otkrivanja krivičnih dela i vođenja krivičnog postupka, u skladu sa zakonom kojim se uređuje krivični postupak, kao i za potrebe zaštite nacionalne i javne bezbednosti Republike Srbije, u skladu sa zakonima kojima se uređuje rad službi bezbednosti Republike Srbije i rad organa unutrašnjih poslova. Zaštitnik građana je podneo predlog amandmana kojim se izbegava pozivanje na zakone kojima se uređuje rad službi bezbednosti Republike Srbije i rad organa unutrašnjih poslova. Naime, neki od ovih propisa, predviđaju mogućnost nadzora telekomunikacija i informacionih sistema radi prikupljanja podataka o telekomunikacionom saobraćaju i lokaciji korisnika, bez uvida u njihov sadržaj, i bez sudskog naloga, a na nalogu insistiraju jedino ako se vrši uvid u sadržaj komunikacija, odnosno ako se one, drugim rečima prisluškuju. Zaštitnik građana zauzeo je stanovište da navedeni propisi nisu u svemu usklađeni sa odredbom člana 41. Ustava Republike Srbije, kojim je zajemčena tajnost pisama

i drugih sredstava komuniciranja, uz odstupanja koja su dozvoljena samo na određeno vreme i samo na osnovu odluke suda. Podsetimo, Ustavni sud Republike Srbije, 28. maja 2009. godine, doneo je Odluku kojom je utvrdio da odredba člana 55. stav 1. Zakona o telekomunikacijama nije u saglasnosti s Ustavom. Član 55. stav 1. Zakona o telekomunikacijama, pre intervencije Ustavnog suda utvrđivao je da su zabranjene sve aktivnosti ili korišćenje uređaja kojima se ugrožava ili narušava privatnost i poverljivost poruka koje se prenose telekomunikacionim mrežama, osim kada postoji saglasnost korisnika ili ako se ove aktivnosti vrše u skladu sa zakonom, ili sudskim nalogom izdatim u skladu sa zakonom. Nakon intervencije Ustavnog suda, iz navedene odredbe brisane su samo dve reči (zakonom ili), jer je sud stao na stanovište da se privatnost i poverljivost poruka ne mogu narušavati samo na način kako je to Ustavom utvrđeno, odnosno samo na osnovu sudskog naloga koji je izdat u skladu sa zakonom. Budući da Zakon o elektronskim komunikacijama zamenjuje Zakon o telekomunikacijama, direktna posledica usvajanja ovog Zakona bez amandmana koji je predložio Zaštitnik građana, jeste da se nivo zaštite ljudskih prava ponovo vraća na stanje pre citirane odluke Ustavnog suda od 28. maja 2009. godine. S druge strane, činjenica je da koren problema nije u Zakonu o elektronskim komunikacijama, već u drugim propisima na koje se on poziva, te da bi problem nadležnosti policije i službi bezbednosti, trebalo rešavati kroz propise koji te nadležnosti regulišu, a ne posredno, kroz telekomunikacione propise. Što se tiče posledica usvajanja Zakona o elektronskim komunikacijama po medije, one se pre svega ogledaju u mogućnosti da se praćenjem listinga odlaznih i dolaznih poziva novinara, lakše otkrivaju izvori njihovih informacija, te da se na taj način izigrava odredba Zakona o javnom informisanju koja novinarima priznaje pravo na zaštitu izvora.

1.2. Predlog zakona o elektronskim komunikacijama vraća inspekcijski nadzor nad primenom ovog zakona u nadležnost Ministarstva za telekomunikacije i informaciono društvo, odnosno organa autonomne pokrajine na teritoriji Vojvodine. Inspektori će biti posebno ovlašćeni da, između ostalog, preduzimaju mere koje uključuju određivanje zabrane rada, pečačenja i oduzimanja elektronske komunikacione opreme ili dela opreme, naročito ako se radio-frekvencijski spektar neovlašćeno koristi, ako se koristi suprotno propisanim uslovima korišćenja ili ako se utvrdi da rad elektronske komunikacione opreme predstavlja neposrednu i ozbiljnu pretnju javnoj bezbednosti ili ugrožava životnu sredinu. Inspektori će takođe biti ovlašćeni da privremeno zabranjuju obavljanje delatnosti zatvaranjem prostorija u kojima se obavlja delatnost ili na drugi odgovarajući način, u slučajevima kada se onemogućuje vršenje nadzora. Protiv rešenja inspektora moći će da se izjavi žalba Ministarstvu za telekomunikacije i informaciono društvo, ali takva žalba neće odlagati izvršenje rešenja.

Rasprava o Predlogu zakona o elektronskim komunikacijama u Narodnoj skupštini Republike Srbije, ali i šire u javnosti, gotovo u celosti pretvorila se u polemiku o meri u kojoj taj propis ugrožava Ustavom zajemčena tajnost sredstava komuniciranja. Sa druge strane, gotovo neprimećeno su prošla određena nova rešenja koja bude nadu da će radio piraterija, kao jedan od najozbiljnijih problema srpske medijske scene napokon biti rešena. Naime, u skladu sa Zakonom o državnoj upravi, inspekcijski nadzor mogli su da vrše samo republički organi uprave, a kao povereni posao samo još organi autonomne pokrajine, opštine, grada i grada Beograda. Zakon o telekomunikacijama nije predvideo postojanje telekomunikacione inspekcije već, umesto nje, kontrolore telekomunikacija u sastavu Republičke agencije za telekomunikacije. Polazeći od statusa Republičke agencije za telekomunikacije, kao nezavisnog regulatornog tela, njeni kontrolori telekomunikacija nisu mogli da vrše inspekcijski nadzor, pa samim tim ni da zabranjuju rad ili pečate i oduzimaju opremu. Ovo se pokazalo kao ozbiljna smetnja u borbi protiv piratskih emitera, koji su zloupotrebljavali činjenicu da kontrolori telekomunikacija nisu imali ovlašćenja da im oduzimaju opremu i jednostavno ignorisali rešenja koja je RATEL na osnovu izvršene kontrole donosio. Za očekivati je da će Zakon o elektronskim komunikacijama sa vraćanjem inspektora sa punim nadležnostima, napokon omogućiti efikasnu borbu protiv radio piraterije.